

Kis-Balaton A csodák birodalmának lakói

9. »

Kalandozás a Baradla ösvényen

13. »

Fajbook Vidra

17. »

Mit ér nekünk a Duna ártere?

20. »

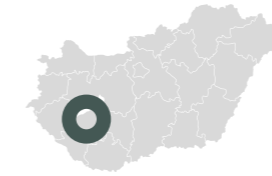
Ember a természetben

FOTÓ | MICSKÓ ZOLTÁN ◀

◀ FOTÓ | SZABÓ ZSOLT

Balaton-felvidéki
Nemzeti Park

Kis-Balaton A csodák birodalmának lakói

A Kis-Balaton fokozottan védett területe, varázslatos vízi világa, *Tüskevár* című regényünket idéző hangulata egyaránt vonz gyereket és felnőttet, madárbarátot és Fekete István műveinek kedvelőit. A természeti értékek bősége, a vizes élőhelyek változatossága szemet és szívet gyönyörködtető. A nádas-sásos berkeket, nyílt vízfelületeket benépesítő, gazdag madárvilág közel 300 fajt számlál.

A mezőgazdasági termelés, a vadgazdálkodás napi gyakorlata, az infrastrukturális fejlesztések vagy a zöldmezős beruházások mind-mind hatással vannak (és voltak) egy-egy terület tűzokálományának alakulására. A megmaradt állományok védelme és védelmi helyzetük fejlesztése ezért csak a nemzetközi irányelvekre épülő, országosan alkalmazott védelmi stratégia mentén képzelhető el.

A tűzok több szempontból is kiemelt jelentőségű madárfaj a hazai természetvédelem számára. Nem feltétlenül azért, mert számos nemzetközi egyezményben (Bonni Egyezmény I-es függelék, Berni Egyezmény II-es függelék), az Európai Unió egyik természetvédelmi irányelvében (Madárvédelmi irányelv I-es függelék) és a Természetvédelmi

Világszövetség (IUCN) Vörös Listáján is szerepel, hanem mert előfordulása igen szoros összefüggést mutat az emberi tájhasználat mikéntjével.

Gazdag fauna...

A nagy kócsag [*Ardea alba*] mellett a nála kisebb termetű kis kócsag [*Egretta garzetta*], a szürke gém [*Ardea cinerea*] és a bronzos árnyalatú vörös gém [*Ardea purpurea*], az impozáns megjelenésű üstökösgém [*Ardeola ralloides*] és a népi nevén vakvarjúként emlegetett bakcsó [*Nycticorax nycticorax*] is fészkel a területen. A számos költő, vonuló és telelő récefaj közül kiemelendő a fokozott védelmet élvező cigányréce [*Aythya nyroca*] és a szín pompás üstökös réce [*Netta rufina*]. A nyári lúd [*Anser anser*] költő-, valamint hatalmas csapatokban vonuló és telelő fajként ismert ezen a vidéken. Vöcsökféléink közül a fiókait a hátán hurcolászó búbos vöcsökkel [*Podiceps cristatus*] és a jóval kisebb méretű kis vöcsökkel [*Tachybaptus ruficollis*] is találkozhatunk. A vizek halászmestere a fokozottan védett kis kárókatona [*Microcarbo pygmeus*], mely egykor kipusztult, de a múlt század végén >>

>> ismét megjelent. A guvatféléket a szárcsa (*Fulica atra*) és a vízityúk (*Gallinula chloropus*) képviseli, de vízcibefajok (*Porzana porzana* és *Zapornia spp.*) és maga a guvat (*Rallus aquaticus*) is él itt. A vizek fölött sirályok, csérek és szerkők cikáznak. Ragadozómadaraink közül a nádasban költő barna rétihéja (*Circus aeruginosus*) és a hatalmas termető, főként hallal táplálkozó rétisas (*Haliaeetus albicilla*) említendő.

Védett halfajaink közül a lápi póc (*Umbra krameri*) a világállomány több mint 50 százalékát teszi ki. Tömeges előfordulású a réti csík (*Misgurnus fossilis*) is. Kétéltűfaunánk gazdag, a pettyes gőtén (*Lisotriton vulgaris*) és a dunai tarajosgőtén (*Triturus dobrogicus*) kívül szinte valamennyi hazai békafaj előfordul itt. A vizekben nélkülözhetetlen élőlény a vízisikló (*Natrix natrix*), a kockás sikló (*Natrix tessellata*), illetve a napfürdőző mocsári teknős (*Emys orbicularis*).

Legjellemzőbb emlőssállataink egyike, a kiválóan úszó vidra (*Lutra lutra*) él errefelé, a vizek mentén pedig a hermelin (*Mustela erminea*), amit a 2021-es év emlős állatának választottak. Az erdőkben nyuszt (*Martes martes*), a nádasokban aranysakál (*Canis aureus*) ver tanyát. Kiemelt értéket képvisel a jégkorszak idejéből fennmaradt északi pocok (*Alexandromys oeconomicus méhelyii*), mely a hűvös mikroklimájú sásosokban fordul elő - legnagyobb hazai állománya a Kis-Balatonon található.

...és hasonlóan gazdag flóra

A növényvilágot illetően gazdag a hínárnövényzet, a hatalmas kiterjedésű nádasok, gyékényesek, sásosok, mocsár- és láperdők mellett mocsárrétek, kaszálórétek, valamint bokorfüzesek, fűz-nyár ligetek, égeresek és tölgyesek a jellemzők.

A hínárnövényzetet a fehér tündérrózsa (*Nymphaea alba*), a sárga virágú vízitök (*Nuphar lutea*) és a rózsaszín vidrakeserűfű (*Polygonum amphibium*) színezi. Itt találjuk a hegyes tövisekkel borított természetéről ismert, egykor vízigesztenyének nevezett védett növényünket, a sulymot (*Trapa natans*) is. Ritkaságaink közé tartozik a világ legkisebb virágos növénye, a vízidara (*Wolffia arrhiza*), a csak nagy kiterjedésű lápvidékeken előforduló, igen ritka, védett lápi csalán (*Urtica kioviensis*), a tőzegpáfrány (*Thelypteris palustris*), sőt gyepterületeinken számos orchidea faj is él. Kiemelt érték továbbá a nádi boglárka (*Ranunculus lingua*), az erősen

FOTÓ | PÉZSA SAROLTA

FOTÓ | MAGYARI MÁTÉ

FOTÓ | DR. ALMÁSI ISTVÁN

FOTÓ | SZÜCS BOLDIZSÁR

FOTÓ | LELKES ANDRÁS

mérgező gyilkos csomorika (*Cicuta virosa*) és a mocsári lednek (*Lathyrus palustris*). Ez a hatalmas természeti értéket felsorakoztató terület kizárólag a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság által biztosított szakvezetővel látogatható. A vezetést nem igénylő kirándulóknak lehetősége nyílik a hazánk legnagyobb bivalycsordáját tartó Kápolnapusztai Bivalyrezervátum felkeresésére. A közelben található Vörsi Tájháza megtekintése a Kis-Balaton mellett élő nádaratók, sásszedők, halászsok és a lápból élő pákászsok életébe ad bepillantást. A Kányavári-sziget jellegzetes fahídján áthaladva a Búbos vöcsök tanösvény fűzi össze a látóvonalakat.

A kihagyhatatlan Kis-Balaton Látogatóközpont

Az élmények sorában kiemelkedik a Kis-Balaton Látogatóközpont, mely a fokozottan védett terület peremén, 2020 őszén nyitotta meg kapuit. Már az épület teteje sem szokványos: a nagy, törtvonalú híd zöldtető borítással tanösvény is egyben. A Látogatóközpont kiállításának témái a földfelszín alatti, a földközeli, a vízben és levegőben élő állat- és növényvilágot mutatják be. A fény- és hanghatások zavartalanágának megőrzése és a látogatók [jó értelemben vett] kizökkentése érdekében a természetes fényt teljes mértékben kizárták a tervezők a kiállítási térben.

A Levegőben című nyitótéma a madarak élőhelyét és életformáját szemlélteti hangokat megszólaltató és a madárrepülés élményét felidéző VR-szemüveggel, illetve madárhatározóval. A mocsárvilághoz hátsó megvilágítású nádasfal ad alaphangulatot, a természetvédelem címermadara, a nagy kócsag itt jelenik meg, és megéleveníti az egykori kócsagőr mindennapi életét is. Periszkópok segítségével a földbe és a mocsárba is betekinhetnek a látogatók. A vízi élővilágba járható üvegpadlóra installált interaktív fólián keresztül nézhetünk le. A Kis-Balaton területét virtuális terepasztal is bemutatja. A szárazföldi és a vizes élőhelyeket a méhekről szóló rész és a beporzás köti össze, kiemelt hangsúlyt adva napjaink fontos témájának.

A föld feletti világot fatörzs-installáció vezet be, amelyben több irányból is folyamatos inger éri a látogatót: a hangszórókból állathangok szólnak, a simogatófalán az állatok „nyomai” tapinthatók. >>

>> A moziteremben látható kisfilm közelebb hozza a látogatókat ahhoz a világhoz, amely Fekete István szívében élt. A varázslatos képekben bővelkedő rövidfilm Reviczky Gábor hangján elevenedik meg.

A látogatóközponttól indulnak a madárvilágot bemutató exkluzív szakvezetések vagy épp a Fekete István Emlékhelyhez, a Matula-kunyhóhoz vezető kirándulások, kenutúrák, melyek feledhetetlen élménnyé varázsolják a Kis-Balatonon töltött időt. Jöjjenek el, győződjenek meg személyesen a Kis-Balaton varázsáról!

„Ebben nem csalódsz. Nem beszél, hát nem is hazudik, nem ígér, mégis odaadja mindenét, nem szól, mégis többet mond, mint amit valaha ember mondott.”

Fekete István

ÍRTA

Balaton-felvidéki Nemzeti Park
Igazgatóság
www.bfnp.hu | bfnp@bfnp.hu

FOTÓ | PERÉNYI JÁNOS

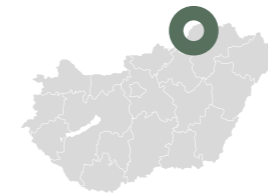
FOTÓ | MAGYARI MÁTÉ

FOTÓ | KOVÁCS NORBERT

Fotó: Koncz Péter

Kalandozás a Baradla ösvényen

Az Aggteleki Nemzeti Park területén található Baradla ösvény rendkívül változatos, izgalmas kirándulást ígér tavaszra is. A Baradla-barlang aggteleki és jósvafői bejáratát összekötő ösvényen megismerhetjük a karsztvidék sokféleségét, közelebb kerülhetünk a terület [látszólag bonyolult] csodáinak megértéséhez. A Baradla-barlang víznyelői és forrásai között húzódó útvonalon csodálatos természeti környezetben tanulmányozhatjuk a terület földtani, vízrajzi, állat- és növény-tani értékeit. Sőt, egy telefonos applikációnak köszönhetően már digitálisan is látogathatjuk e tanösvényt.

A 7,5 km hosszú, 21 állomásból álló túra útvonala a sárga sáv jelzésen halad, végigjárásához legalább 3 óra szükséges. Elindulva az ösvényen, először fel kell jutnunk az 51 m magas mészkő sziklafal tetejére, a Baradla-tetőre, mely a Baradla-barlang aggteleki bejárata fölött magasodik. Az állomás közelében jól megfigyelhető a mészkő érdekes, rácsos mintázata. E rácskart egymásra merőleges,

a lefolyó csapadékvíz által kialakított hasadékok alkotják. Továbbstétálva megismerhetjük az Aggteleki-karszt jellemző növényeit és állatait. Többféle növénytársulással találkozhatunk, a karsztbokorerdő, a lejtősztyeppré és a sziklagyep foltjai melegkedvelő fajoknak adnak otthont. A lejtősztyeppréteken virít kora tavasszal a molyhos, lila szirmú leánykőöröcsin, nyáron az árvalányhajak és a macskahere. Az állatvilág itt élő képviselői közül csak néhányat említünk: a karsztbokorerdők sajátos fészkelője a bajszos sármány, rengeteg lepkét láthatunk, jellegzetes és ritka faj a kis apollólepke, a bükki szerezsenboglárka és a magyar tarkalepke. A lejtősztyepek lakója a bikapók. A közel félméteresre is megnövő zöld gyík példányai mellett eltörpülő fali gyíkokkal is gyakran találkozhatunk.

Túránk következő állomása a Tó-hegy. Itt valaha egy víznyelő működött, mely eltörmődése után tóvá alakult. **A tó helyén az 1800-as évek elején még káposztáskertekkel övezett víznyelő volt, az itt eltűnő csapadékvíz alakította ki a Baradla-barlang Törökmecset-ágát.** >>